

UDC 338.2

JEL classification: Q5, O13, P28

DOI: 10.35774/visnyk2024.02.058

Алла ВІНТОНЯК,

докторка філософії з природничих наук,
старша викладачка кафедри управління та адміністрування,
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту ЗУНУ,
вул. Дністровська, 32А, м. Івано-Франківськ, 76015, Україна.

Електронна адреса: alla.vintoniak22@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7729-7602>

СТРАТЕГІЇ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОСТУ: ЯК ЕКОНОМІКА ФОРМУЄТЬСЯ ПІД ВПЛИВОМ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИКЛИКІВ

Вінтоняк А. Стратегії збалансованого росту: як економіка формується під впливом екологічних викликів. *Вісник економіки*. 2024. Вип. 2. С. 58–67. DOI: 10.35774/visnyk2024.02.058

Vintonyak, A. (2024). Stratehii zbalansovanoho rostu: yak ekonomika formuietsia pid vplyvom ekolohichnykh vyklykiv [Strategies of balanced growth: how the economy is formed under the influence of environmental challenges]. *Visnyk ekonomiky – Herald of Economics*, 2, 58-67. DOI: 10.35774/visnyk2024.02.058

Анотація.

Вступ. Сучасний світ постійно стикається зі складними економічними та екологічними викликами, які вимагають комплексного і збалансованого підходу до їхнього вирішення. Поєднання стрімкого економічного розвитку із збереженням навколишнього середовища стає все більш актуальним завданням для країн та підприємств у всьому світі.

Мета дослідження. Мета статті полягає у розгляді взаємодії між сучасними економічними стратегіями й екологічними викликами. Важливо проаналізувати, як економіка формується та адаптується під впливом екологічних проблем, і як ця взаємодія впливає на процеси збалансованого зростання.

Методи дослідження. У процесі дослідження та написання статті використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Серед останніх такі: літературний огляд: огляд наукової літератури та академічних досліджень з питань економічного розвитку та його впливу на довкілля; кейс-стаді: вивчення конкретних випадків компаній чи країн, які успішно впроваджують збалансовані стратегії розвитку, враховуючи екологічні виклики; системний аналіз: використання методів системного аналізу для вивчення взаємодії економічних та екологічних систем та виявлення основних факторів, що впливають на їхню взаємодію; моделювання та симуляція: використання економічних та екологічних моделей для

© Алла Вінтоняк, 2024.

прогнозування можливих наслідків прийняття різних стратегій збалансованого зростання.

Результати. У статті досліджено, як сучасні стратегії збалансованого зростання формуються під впливом екологічних викликів. Розглянуто різні аспекти цієї взаємодії: від негативного впливу економіки на довкілля до можливостей, які виникають внаслідок прийняття сталих та екологічно орієнтованих стратегій. Наведено приклади дієвих «зелених» інновацій, які можуть бути успішно реалізовані у сучасній економічній діяльності. Досліджено приклади успішного злиття економічних та екологічних інтересів у реальному бізнесі та визначено ключові чинники, які сприяють вирішенню цього складного завдання.

Перспективи. Можливості та подальші перспективи дослідження у напрямі означеної теми: вплив технологічних інновацій на збалансований розвиток; роль правового регулювання у забезпеченні сталого розвитку; соціально-економічні аспекти сталого розвитку; міжнародний аспект сталого розвитку; вплив глобальних змін клімату на економіку.

Ключові слова: екологічні виклики; збалансований розвиток; навколишнє середовище; економічні стратегії; «зелені» інновації; «зелена» економіка.

Формули: 0, рис.: 2, табл.: 0, бібл.: 12.

Alla VINTONIAK,

Doctor of Philosophy in Natural Sciences,
senior lecturer of the Department of Management and Administration,
Ivano-Frankivsk Educational and Scientific Institute of Management ZUNU,
32A Dnistrovska str., Ivano-Frankivsk, 76015, Ukraine.

E-mail: alla.vintoniak22@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7729-7602>

BALANCED GROWTH STRATEGIES: HOW THE ECONOMY IS FORMED UNDER THE INFLUENCE OF ENVIRONMENTAL CHALLENGES

Abstract.

Introduction. *The modern world is constantly faced with a number of complex economic and environmental challenges that require a comprehensive and balanced approach to their solution. Combining rapid economic development with environmental protection is becoming an increasingly urgent task for countries and enterprises around the world.*

Purpose. *The purpose of the article is to consider the interaction between modern economic strategies and environmental challenges. It is important to analyze how the economy is formed and adapted under the influence of environmental problems, and how this interaction affects the processes of balanced growth.*

Research methods. *In the process of research and writing the article, we used a number of general scientific and special research methods. Among the latter, we highlight the following: literature review: review of scientific literature and academic research on economic development and its impact on the environment; case studies: study of specific cases of companies or countries that successfully implement balanced development strategies, taking into account environmental challenges; system analysis: the use of*

systems analysis methods to study the interaction between economic and ecological systems and identify key factors affecting their interaction; modeling and simulation: the use of economic and environmental models to predict the possible consequences of adopting different balanced growth strategies.

The results. *The article examines how modern strategies of balanced growth are formed under the influence of environmental challenges. Various aspects of this interaction are considered, from the negative impact of the economy on the environment to the opportunities that arise as a result of adopting sustainable and environmentally oriented strategies. Examples of effective «green» innovations that can be successfully implemented in modern economic activity are given. Examples of successful merging of economic and environmental interests in real business were studied and key factors contributing to solving this difficult task were identified.*

Prospects. *Possibilities and further prospects of research in the direction of the raised topic: the impact of technological innovations on balanced development; the role of legal regulation in ensuring sustainable development; socio-economic aspects of sustainable development; international aspect of sustainable development; the impact of global climate change on the economy.*

Keywords: *environmental challenges; balanced development; environment; economic strategies; «green» innovations; «green» economy.*

Formulas: 0, fig.: 2, tabl.: 0, bibl.: 12.

JEL classification: Q5, O13, P28

Постановка проблеми. Сьогодні екологічні проблеми тісно пов'язані із швидкими темпами економічного розвитку, тому мають глобальний характер. Забезпечення збалансованого розвитку, кваліфіковане управління екологічним станом навколишнього середовища вимагають пошуку нових економічних інструментів стимулювання екологічно сталого розвитку.

Конкурентна боротьба в сучасній економіці вимагає постійного вдосконалення техніки і технології виробництва та надання послуг, впровадження нових стратегій збалансованого розвитку та функціонування економіки та екології. Саме тому дослідження питання функціонування економіки у контексті екологічних викликів актуальне і потребує аналізу та нових ідей для сталого розвитку [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема сталого розвитку набула своєї актуальності у період науково-технічного прогресу, підвищеної урбанізації та ідеології консюмеризму. Збалансований розвиток економіки, що не суперечить екологічним принципам, досліджували такі науковці, як: Д. Колотило, С. Василюк, М. Шкурат, К. Тукіла, К. Маркевич, Я. Підвисоцький та ін. Вони розкрили вплив економічних процесів на стан навколишнього середовища; можливості оптимізації діяльності для сталого розвитку; впровадження «зелених» інновацій та технологій в економічну діяльність.

Проблеми, які ще не досліджені. Питання збалансованого екологічного розвитку відповідно до економічної діяльності доволі глобальні, тому їх дослідження, незважаючи на напрацювання багатьох науковців, досі вимагають уваги. Потребують більш детального вивчення та аналізу практичні підходи щодо впровадження

«зелених» інновацій у діяльність установ та організацій. Актуальними є питання позитивного ефекту від взаємодії та впровадження у свою економічну діяльність інструментів сталого екологічного розвитку [2].

Мета дослідження. Метою та водночас місією дослідження є відтворення можливостей використання «зелених» технологій та інновацій у веденні економічної діяльності, обґрунтування позитивного ефекту від дотримання ідей сталого розвитку як для економіки, так і для навколишнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Сталий розвиток природи і суспільства – визначає таке функціонування та діяльність соціуму, які не матимуть негативного впливу на екосистему і розвиватимуться в межах, що дадуть змогу останній самовідновлюватись. Для отримання бажаного результату і вдалого впровадження сталого розвитку, необхідне збалансоване функціонування трьох компонентів: економічного, соціального та екологічного (рис. 1).

На зображенні представлено три кола: соціум (суспільство), економіка, довкілля (природа). Ділянка перетину кіл є зоною сталого розвитку. В основі стійкого розвитку лежить перехід до «зеленої» економіки [3].

Рис. 1. Триєдина концепція сталого розвитку [3]

Сучасні економічні стратегії визначають подальший розвиток країн та підприємств, ставлячи перед собою завдання досягнення стійкого та збалансованого зростання. Однак такий процес часто взаємодіє з природним середовищем, ставлячи під загрозу екосистеми та природні ресурси. У цьому контексті важливо розглядати, як сучасні економічні стратегії впливають на навколишнє середовище та яким чином екологічні виклики впливають на формування економічних рішень.

Багато економічних стратегій, спрямованих на максимізацію прибутку, можуть викликати негативні наслідки для навколишнього середовища. Розвиток індустрії, використання великих обсягів природних ресурсів та зростання викидів

забруднювальних речовин призводять до знищення екосистем, вирубування лісів та зміни клімату. Впровадження інновацій та зелених технологій може бути ключовим елементом позитивної взаємодії економічних стратегій та екологічних викликів. Розробка та впровадження нових технологій, спрямованих на збереження енергії, зменшення викидів та збереження природних ресурсів, може сприяти сталому розвитку та забезпечити економічне зростання. Регулювання з метою стимулювання зелених практик у сфері бізнесу є важливим кроком взаємодії економічних і екологічних інтересів [4].

“Зелена” економіка є фундаментом, так званою квінтесенцією на шляху до становлення концепції сталого розвитку. Першоосновою для цього є раціональне ресурсо- та енергоспоживання, використання на практиці гранично допустимих концентрацій, дотримання норм та правил викидів шкідливих речовин в атмосферу тощо. Для реалізації проєкту «озеленення економіки» необхідне стимулювання розвитку соціально інтегрованого суспільства, «переформатування» поточних і майбутніх інвестицій, додаткових витрат за межами звичайного підходу [5, с. 83–85].

Сьогодні є багато можливостей щодо ведення бізнесу та іншої діяльності із впровадженням «зелених» інновацій та стратегій. Наведемо деякі приклади зелених інновацій та стратегій у бізнесі:

- використання відновлювальних джерел енергії: підприємства переходять на використання сонячних батарей, вітряних генераторів та інших відновлювальних джерел енергії для зменшення викидів та енергозалежності;

- енергоефективність виробництва: розробка та впровадження технологій та процесів, спрямованих на зменшення споживання енергії у виробництві;

- сталість у логістичних та транспортних рішеннях: використання ефективних логістичних стратегій, таких як консолідація вантажів, використання електричних або гібридних транспортних засобів для зменшення викидів CO₂;

- впровадження зелених матеріалів: заміна традиційних матеріалів на екологічно чисті альтернативи, такі як біорозчинні пластикові пакети чи використання вторинних відходів у виробництві;

- розвиток продукції з високим екологічним показником: створення та продаж продукції, що має менший вплив на довкілля, наприклад виробництво екологічно чистих автомобілів, одягу, продуктів харчування тощо;

- циркулярна економіка: виробництво товарів та послуг, що максимально можливо використовують вторинні ресурси, а також підтримують концепцію переробки та вторинного використання;

- зелені інвестиції: вкладання коштів у стартапи та проєкти, спрямовані на зменшення впливу на навколишнє середовище, такі як розробка нових екологічно чистих технологій чи впровадження сталих бізнес-практик;

- екологічні стандарти та сертифікації: здійснення виробництва відповідно до встановлених екологічних стандартів та отримання сертифікатів, що підтверджують екологічну придатність продукції [6].

У сучасному урбанізованому світі, який характеризується підвищеною індустріалізацією, споживацьким способом життя, високими екологічними ризиками доволі гостро стоїть питання дотримання екостандартів та впровадження в економічну

діяльність ефективних інструментів для сталого екологічного розвитку. Багато галузей діяльності в Україні уже сьогодні реалізують цікаві екологічні проекти та релізи, які спрямовані на дотримання екостандартів, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище та пропагування «зеленої економіки» загалом. Цікаві ідеї в цьому напрямі можемо спостерігати у таких сферах – харчові технології, індустрія моди, управління відходами й моніторинг впливу на довкілля, енергетика та аерокосмічна галузь та ін. [7].

Відомо, що одяг є одним з найбільших джерел забруднення нашої планети, масштаби та швидкість його нагромадження вражають, і це, звісно, має прямий вплив на екологічний стан навколишнього середовища. Наразі в Україні вже вийшли на ринок бренди, які пропонують варіанти етичного та стійкого одягу з органічних матеріалів. Вони не матимуть негативного впливу на екосистему, або цей вплив буде мінімізованим.

Мобільний аналізатор – ще один інноваційний проект, що дає змогу виявляти токсини, хімічні речовини у сільськогосподарських культурах ще на етапі їх вирощування. Це дозволяє на ранньому етапі вжити необхідні міри для отримання екологічно чистих продуктів.

Ще один напрям екопроектів, який є одним з передових в Україні та за її межами – це альтернативні джерела енергії. Так, саме українська компанія займається виготовленням найбільш витривалих електробайків у світі. Заслуговує на увагу винахід та реалізація своєрідної екоплатформи, яка дає змогу власникам електрокарів забронювати місце для зарядки у торгових центрах, ресторанах, готелях, кінотеатрах тощо, які облаштовані відповідними станціями. Всього 80 локацій. Ціль компанії – прокласти маршрут, який вмщатиме 250 тисяч зарядних станцій у 43 країнах світу. Популярними також є портативні сонцезахисні жалюзі, що виробляють енергію для живлення будинку – ще один інноваційний напрям на шляху до сталого розвитку.

Дуже важливими та актуальними є проекти та інноваційні впровадження щодо перетворення сміття. Прогресивні українські компанії уже реалізують технології та методики, що дають «друге життя» відходам і трансформують їх у нові корисні речі.

Навіть у космічній галузі активно впроваджуються «зелені інновації». Зокрема, українське підприємство створило унікальну установку для тривимірного друку титаном, що активно використовується в авіаційній та космічній галузях [8].

Такі приклади вказують на те, що бізнес може і повинен брати активну участь в екологічних проблемах та сприяти збереженню природних ресурсів.

Розглянемо деякі підходи, що сприяють розвитку економіки, забезпечуючи довгострокову сталість та екологічну придатність (рис. 2).

Рис. 2. Підходи до екологічної та економічної взаємодії в бізнесі
 Джерело: розроблено авторкою на основі джерел [9;10;11].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Збалансоване зростання в сучасній економіці стає все більш важливим у контексті екологічних викликів [7]. У зв'язку зі зростанням проблем навколишнього середовища компанії та уряди шукають стратегії, які сприятимуть сталому розвитку та економічному зростанню. Підсумовуючи написане вище, звертаємо увагу на основні стратегії збалансованого зростання та їхній вплив на економіку:

- інтеграція екологічних цілей в бізнес-стратегії. Компанії, які успішно інтегрують екологічні цілі в свою стратегію, можуть забезпечити стабільне та тривале зростання. Це може охоплювати впровадження енергоефективних технологій, зменшення викидів та оптимізацію використання ресурсів;
- стимулювання інновацій. Екологічні виклики створюють нові можливості для інновацій. Компанії, які інвестують у дослідження та розвиток екологічно чистих технологій та продуктів, можуть забезпечити собі конкурентні переваги на ринку;
- підвищення ефективності використання ресурсів. Зменшення відходів та оптимізація використання ресурсів може позитивно впливати на фінансові показники компаній, знижуючи витрати на матеріали та енергію;
- співпраця з урядом та громадськістю. Урядові політики та регулювання можуть впливати на сприйняття екологічної відповідальності у бізнесі. Компанії, які активно співпрацюють з урядом та громадськістю у вирішенні екологічних проблем, можуть забезпечити собі підтримку та позитивне сприйняття у суспільстві;
- ризиковий менеджмент та сталий розвиток. Компанії мають бути уважні до екологічних ризиків та забезпечувати стале управління ними. Інтеграція принципів сталого розвитку в стратегічне планування допоможе зберегти довгострокову стійкість та конкурентоспроможність.

Загалом стратегії збалансованого зростання, які враховують екологічні виклики, сприяють не лише сталому розвитку компаній, а й збереженню навколишнього середовища та поліпшенню якості життя усього суспільства [12].

Можливості та подальші перспективи дослідження у напрямі піднятої теми: вплив технологічних інновацій на збалансований розвиток; роль правового регулювання у забезпеченні сталого розвитку; соціально-економічні аспекти сталого розвитку; міжнародний аспект сталого розвитку; вплив глобальних змін клімату на економіку.

Література.

1. Штуца В. М. Вплив екологічних процесів на розвиток економіки України. Правове життя сучасної України: у 3 т.: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 1. С. 428–431.
2. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. *Razumkov centre*: вебсайт. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf.
3. Суть стратегії сталого розвитку природи і суспільства. Біологія та екологія – комплексні природничі науки. URL: <https://www.miyklas.com.ua/p/biologiya/10-klas/biologiya-ta-ekologiya-kompleksni-prirodnichi-nauki-433670>.
4. Шкурат М., Тукіла К. Вплив екології на міжнародні економічні відносини. Економіка та суспільство, 2021. № 26. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-81>.
5. Зелені інновації в Україні: від індустрії моди до енергетики та аерокосмічної галузі. Зелена модернізація. URL: <https://ecolog-ua.com/news/zeleni-innovaciyi-v-ukrayini-vid-industriyi-mody-do-energetyky-ta-aerokosmichnoyi-galuzi>.
6. Фоміна М. В. Проблеми сталого економічного розвитку в умовах глобалізації : монографія. Донецьк : Дон. НУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2010. 359 с.
7. Росола У. В., Гладинець Н. Ю., Петричко М. М. Вплив війни на економіку України: макроекономічний аспект. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2023. № 19 (1). С. 226–234.
8. Підвисоцький Ян. Новітні фінансові технології мобілізації інвестицій у «зелені» проекти. *Razumkov centre*: веб-сайт. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf.
9. Василюк С. О. Взаємозв'язок проблем екології та економіки у сучасному світі. Тенденції та перспективи розвитку економіки XXI століття очима молоді : матеріали V Міжвуз. студ. наук. конф. Харків, 2021. С. 71–74.
10. Екологічна економіка. Енциклопедія Сучасної України / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]. НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. URL: <https://esu.com.ua/article-18677>
11. Загороднюк П. О. Взаємозв'язок екологічної й економічної безпеки та її вплив на економічне зростання України. Екологія довкілля та безпека життєдіяльності. 2014. № 6. С. 9–14.
12. Циганов С. А. Проблеми сталого розвитку у контексті неоліберальної моделі глобалізації. Економіка України. 2013. № 4 (617). С. 4–14.

References.

1. Shtutsa, V. M. (2020). Vplyv ekolohichnykh protsesiv na rozvytok ekonomiky Ukrainy [Influence of ecological processes on the development of the economy of Ukraine]. *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy – Legal Life of Modern Ukraine: in 3 vols.: Materials of the International. Sci.-Pract. Conf., Odesa. T. 1. P. 428 – 431.* [in Ukrainian].
2. «Zeleni» investytsii u stalomu rozvytku: svitovyi dosvid ta ukraïnskyi kontekst [Green Investments in Sustainable Development: World Experience and Ukrainian Context]. Razumkov centre: veb-sait. Retrieved from https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf. [in Ukrainian].
3. Sut stratehii staloho rozvytku pryrody i suspilstva [The essence of the strategy for sustainable development of nature and society] Retrieved from <https://www.miyklas.com.ua/p/biologiya/10-klas/biologiya-ta-ekologiya-kompleksni-prirodnichi-nauki-433670> [in Ukrainian].
4. Shkurat, M., Tukila, K. (2021). Vplyv ekolohii na mizhnarodni ekonomichni vidnosyny [The Impact of Ecology on International Economic Relations.]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-81t>. [in Ukrainian].
5. Zeleni innovatsii v Ukraini: vid industrii mody do enerhetyky ta aerokosmichnoi haluzi [Green innovations in Ukraine: from the fashion industry to energy and aerospace]. Retrieved from <https://ecolog-ua.com/news/zeleni-innovatsiyi-v-ukrayini-vid-industriyi-mody-do-enerhetyky-ta-aerokosmichnoyi-galuzi>. [in Ukrainian].
6. Fomina, M. V. (2010). Problemy staloho ekonomichnoho rozvytku v umovakh hlobalizatsii: monohrafiia [Problems of Sustainable Economic Development in the Context of Globalization]: monohr. Donetsk: Don. NUET im. M. Tuhana-Baranovskoho. 359 p. [in Ukrainian].
7. Rosola, U. V., Hladynets, N. Yu., Petrychko, M. M. (2023). Vplyv viiny na ekonomiku Ukrainy: makroekonomichni aspekt [The impact of the war on the economy of Ukraine: macroeconomic aspect]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu – Actual problems of regional economic development*, 1 (19), 226 – 234. [in Ukrainian].
8. Pidvysotskyi, Yan. Novitni finansovi tekhnolohii mobilizatsii investytsii u «zeleni» proekty [The latest financial technologies for mobilizing investments in “green” projects]. Razumkov centre: veb-sait. Retrieved from http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf. [in Ukrainian].
9. Vasyliuk, S. O. (2021) Vzaiemozviazok problem ekolohii ta ekonomiky u suchasnomu sviti [The relationship between the problems of ecology and economics in the modern world]. *Tendentsii ta perspektyvy rozvytku ekonomiky XXI stolittia ochyma molodi – Trends and Prospects for the Development of the Economy of the XXI Century through the Eyes of Youth: Materials of the V Interuniversity. stud. Sciences. conf. Kharkiv. P. 71–74.* [in Ukrainian].
10. Ekolohichna ekonomika [Environmental Economics]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy – Encyclopedia of Modern Ukraine* / Redkol. : I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskiy, M. H. Zhelezniak [ta in.]. NTSh. K.: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy. Retrieved from <https://esu.com.ua/article-18677>. [in Ukrainian].

-
11. Zahorodniuk, P. O. (2014). Vzaiemozviazok ekolohichnoi y ekonomichnoi bezpeky ta yii vplyv na ekonomichne zrostannia Ukrainy [The relationship between environmental and economic security and its impact on the economic growth of Ukraine]. *Ekolohiia dovkillia ta bezpeka zhyttiediialnosti – Ecology, Environment and Life Safety*, 6, 9–14. [in Ukrainian].
 12. Tsyhanov S. A. (2013). Problemy staloho rozvytku u konteksti neoliberalnoi modeli hlobalizatsii [Problems of Sustainable Development in the Context of the Neoliberal Model of Globalization]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 4 (617), 4 – 14. [in Ukrainian].

Статтю отримано 08 березня 2024 р.
Article received March 08, 2024.